

21. srpen 1968

očíma bývalého příslušníka ČSLA

Po krátké zimě roku 1968 nastalo jaro. Jaro však jiné, jaro radostnější. Ano, přišlo Jaro pražské a s ním sled událostí, které poznamenaly osudy každého z nás, bývalých vojáků z povolání, bývalé ČSLA i všech občanů naší vlasti.

Tehdejší vedení KSČ v čele s Alexandrem Dubčekem nadchlo drtivou většinu občanů naší republiky svými proklamativními prohlášeními o „budování socialismu s lidskou tváří“. V celé naší společnosti tehdy sílily požadavky na přehodnocení našeho tehdejšího politického i hospodářského vývoje, požadavky na prosazení demokratických principů v řízení naší společnosti; požadavek na odstranění cenzury, požadavek na přehodnocení našich politických i hospodářských vztahů se zeměmi Varšavské smlouvy, především pak se Sovětským svazem. To vše i mimo jiných problémů patřilo k Pražskému jaru 1968.

Pochopitelně ani příslušníci tehdejší Československé lidové armády nebyli ušetřeni celospolečenského klimatu a v drtivé většině se ztotožňovali s politikou tehdejšího vedení KSČ v čele s Alexandrem Dubčekem.

Co následovalo ve vnitropolitickém vývoji v průběhu prvního pololetí r. 1968, je pamětníkům všech těchto událostí známo, a není tedy mým cílem tyto události podrobněji rozebírat. Pochopitelně změny, které Pražské jaro 1968 v naší zemi nastolilo, se nemohly nesetkat s nevolí tehdejších představitelů Varšavské smlouvy, především pak představitelů ÚV KSSS v čele s Leonidem Iljičem Brežněvem. A tak již v průběhu letních měsíců onoho roku probíhalo na našem území vynucené velitelsko-štábní cvičení pod názvem Šumava, zahájené 20. června 1968 s cílem důkladné rekognoskace našeho území a mířící k přímému politickému nátlaku vůči naší republice a jejím představitelům. Po provedeném cvičení se odsun cvičících sovětských vojsk z našeho území neustále odkládal a všemožně komplikoval. Koncem měsíce července dosáhly přípravy na vojenskou intervenci do naší země rozsáhlých rozměrů.

Přes celou řadu jednání představitelů zemí VS s našimi představiteli s cílem zastavit demokratizační proces v naší zemi bylo nakonec rozhodnuto tento proces zastavit silou, tj. přímou intervencí vojsk Varšavské smlouvy. Tak bylo Československo našimi tehdejšími spojenci ve Varšavské smlouvě v noci z 20. na 21. srpna 1968 přepadeno a v průběhu dalších dnů zcela obsazeno vojsky Varšavské smlouvy. Do dějin naší země se tak k 15. březnu 1939, kdy nás přepadlo fašistické Německo, zařadil i 21. srpen 1968. Kdo z nás prožil tyto události, jistě mu navždy zůstanou v paměti jako dny, na které se vzpomíná s pokořujícím hněvem a bolestí v srdci; jako na dny, na které nelze nikdy zapomenout.

21. srpen 1968 mě zastihl ve funkci náčelníka štábu 10. protiradiotechnického leteckého útvaru na letišti v Přerově. Bylo mi teprve 36 let. V těchto letech je člověk plný energie, elánu a službě armádě i zastávané funkci dává všechny své schopnosti, mnohdy i své zdraví a často tak činí i na úkor své rodiny. Náš útvar, jehož velitelem byl v této době pplk. Ing. Milan Svoboda, plnil v sestavě tehdejší 10. letecké armády speciální úkoly v provádění leteckého radiotechnického průzkumu a případného rušení radiotechnických prostředků.

Šlo o speciální letecký útvar, který byl založen v roce 1965. Létající personál tvořili vynikající piloti, letovodi, palubní střelci-radiotelegrafisté, byli zde technici řady speciálních odborností a příslušníci štábu i zabezpečujících součástí z dříve zrušených leteckých útvarů. Dá se s pýchou říci, že to byli lidé službě ve vojenském letectvu tehdejší ČSLA naprosto oddaní a všestranně připravení. Na letišti kromě našeho útvaru byl v dané době dislokován také 6. stíhací bombardovací letecký pluk a jeho dva zabezpečující útvary (prapor RTZ a letištní prapor). Na našem letišti se létalo prakticky téměř každý den, ve dne i v noci.

Okupací naší země vojsky Varšavské smlouvy 21. srpna 1968 jsme byli zcela nečekaně vrženi do situace, kterou jsme si ani ve snu nedovedli představit. Vždyť naši zemi přepadla a najednou okupovala vojska VS, jejíž jsme sami byli součástí! Útvary ČSLA, jejich rozmístění a letiště se staly ihned v prvních hodinách okupace cílem eliminace jakýchkoliv snah k odporu. Tak tomu bylo i v Přerově. Naše kasárna byla obklíčena obrněnými transportéry. Všechny hlavně kanonů a kulometů mířily na budovu štábu a jednotlivé součásti útvaru. Dříve, než k tomu došlo, jsme se rozhodli nechat na nádvoří kasáren nastoupit celý útvar k provedení nové vojenské přísahy, jejíž text byl upraven. Vzletová a přistávací dráha letiště byla zablokována rozmístěním nepojízdné automobilní i jiné techniky a vedlejší travnatý pás byl uprostřed vyoran hlubokou rýhou, což neumožnilo od samého počátku využít toto letiště k přistávání dopravních letadel s vojsky nebo bojovou technikou. Okupanti proto mohli využívat letiště jen v Praze - Ruzyni a v Brně.

Od ranních hodin 21. 8. 1968 bylo naše letiště v Přerově trvale blokováno střechem ze vzduchu stíhacími letouny vojenského letectva VS, startujícími z letišť v Polsku a Maďarsku, s cílem zabránit případným vzletům našich letounů. Silami a prostředky útvarů jsme vstupovali do radiových sítí velení okupačního letectva za účelem rušení těchto frekvencí. Vlastní letiště bylo obsazeno útvarem Sovětské armády v ranních hodinách 22. srpna. Příslušníci strážní služby byli brutálním způsobem odzbrojeni, zbraně jim byly odebrány, dispečer a příslušníci povětrnostní služby, konající službu na stanovišti řízení letového provozu, byli taky hrubým způsobem pod namířenými samopaly okupantů přinuceni okamžitě opustit svá pracoviště.

Tady je třeba ocenit rozhodnost a postoje velitele našeho útvaru pplk. Ing. Milana Svobody, který i v těch nejkritičtějších situacích udržel u útvaru vysokou kázeň, a proto nedošlo k žádnému natolik vážnému konfliktu s okupačními sovětskými vojáky, který by si mohl vyžádat i oběti na lidských životech, s nepředvídatelnými následky.

Velitel útvaru Sovětské armády (podplukovník - s pistolí v otevřeném pouzdře na opasku před sebou, nevyspalý, unavený, určitě i hladový a s očima plnýma zloby a nenávisti vůči nám) s ozbrojeným doprovodem (nadporučík se samopalem, s hlavní mířenou v ponosu sice směrem k podlaze, ale s prstem u kohoutku, stačilo jen zamířit proti nám a stisknut) se dostavili na štáb našeho útvaru k jeho veliteli se sdělením, že plní internacionální pomoc našemu lidu proti kontrarevoluci. A my proti nim stáli zcela beze zbraně. Jimi nabízenou a podávanou ruku jsme odmítli. Přímo do očí jsme je nazvali okupanty. Odešli s nepořízenou. Platilo heslo „ani vodu okupantům“. Byli jsme vlastenci. Přísahali jsme, že za obranu své vlasti položíme i své životy. Bohužel rozkazy k tomu jsme nedostali. Naopak jsme dostali rozkazy neklást okupantům žádný odpor a zbraně uzamknout a zapečetit. Kanony a kulometry okupantů byly namířeny stále stejným směrem. To trvalo několik dnů. Naše letiště bylo v celém prostoru po dlouhou dobu obsazeno nevítanými „hosty“.

Veškeré aktivity našeho útvaru proti okupantům byly v samotném počátku tzv. normalizace „připočteny“ jednotlivým vedoucím funkcionářům útvaru, především pak jeho veliteli i mně. Náš útvar byl prohlášen za kontrarevoluční a v roce 1969 byl zrušen. Někteří příslušníci útvaru byli přemístěni k jiným útvarům, jiní po následných účelových prověrkách, které byly u leteckých útvarů tehdejší ČSLA „nejdůslednější“, byli postupně protiprávně propouštěni z armády v letech 1970 a následujících. Je třeba taky zdůraznit, že většina vojáků z povolání se z čistě existenčních důvodů s touto potupnou okupací ztotožnila, smířila. Všechny tyto tragické události spolu s námi, vojáky z povolání, prožívali i naši vojáci základní služby, kteří mnohdy i s humorem daným jejich mládím nešetřili ironickými poznámkami na adresu okupantů.

Než však došlo ke zrušení našeho útvaru, bylo třeba také pracovat a žít. Vyžadovalo si to zejména jednání s představiteli sovětské armády. Jednání, která byla pro nás mnohdy tak nedůstojná, že je nelze ani popisovat. Museli jsme prosadit provádění nezbytných prací na letecké a zabezpečovací technice, usilovali jsme o navrácení odcizených zbraní příslušníků strážní služby, o prosazení požadavků na zahájení letového výcviku k udržení rozlétanosti osádek letounů. To vše se v počátečním období pobytu sovětských vojsk na našem území konalo v podmínkách, kdy jsme nevěděli, co bude zítra a co si okupanti zase vynutí.

Naše společnost si v tomto roce připomíná 100. výročí vzniku samostatného státu Čechů a Slováků - Československé republiky. Kromě toho i 50. výročí okupace naší země vojsky VS. 21. srpen 1968 a následná normalizace nesmírně poznamenaly osudy těch z nás, bývalých příslušníků ČSLA a jejich rodin, kteří jsme okupaci odsoudili a za tyto postoje jsme byli z armády protiprávně propuštěni a v dalším občanském životě pronásledováni, stále pod dohledem StB, kdy jsme mohli vykonávat jen málo placené a podřadné dělnické profese. Naše děti nemohly studovat na středních, natož na vysokých školách. Naše manželky v této těžké situaci jen obtížně zvládaly péči o své rodiny, trpěly údělem manželek „oficírů vyhozených z armády“.

Vojenský spolek rehabilitovaných Armády České republiky již od roku 1971 usiluje o přijetí zákona na naše odškodnění. Bohužel přes veškeré naše úsilí se to doposud nepodařilo. V pořadí již čtvrtý pokus o přijetí tohoto zákona v PS PČR byl v minulém roce (22. 2. 2017) poslanci PČR zamítnut s "nenapadnutelným" zdůvodněním, že **„minulým totalitním režimem nebyli postiženi jen někteří vojáci, ale i jiné skupiny občanů, a protože nemohou být odškodněni všichni, tak nebude odškodněn nikdo“**.

Zákon navrhoval příspěvek ke starobnímu důchodu ve výši 1.500 Kč pro rehabilitovaného vojáka a 750 Kč pro vdovy po již zemřelých, které nesly na svých bedrech ten nezáviděníhodný úděl, že byli manželkami vojáků, kteří nezklamali. Mnohé se již těšily, že ke svým nízkým vdovským důchodům dostanou přidáno těch 750 Kč. Bohužel nedostaly nic. Tak se „naši politici“ a všechny polistopadové vlády zachovaly vůči nám, statečným. Je nás v celé republice již jen několik set, s průměrným věkem 85 let. Třeba za dalších 50 let budou historici zkoumat, kdo to byli ti rehabilitovaní vojáci, čeho se vůbec tehdy dopustili, když tenkrát přece nezklamali?

Společnost, která si neváží svých hrdinů, je bude postrádat, až je bude nejvíce potřebovat. Vojáci, kdyby dostali rozkazy bránit svoji vlast, by byli prvními padlými.

Nebyli jsme hrdinové. Byli jsme vlastenci a za to jsme taky spolu i se svými rodinami zaplatili.

V Olomouci 20. 8. 2018

Ing. Antonín Suchý plk. v. v.

člen olomouckého Vojenského spolku rehabilitovaných AČR